

lic. Karolina Długołęcka

dr hab. inż. Przemysław Simiński, profesor UPH

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Spedytor jako istotne ogniwo w łańcuchu dostaw Forwarder agent as a important element in the supply chain

Streszczenie: W zakresie działalności przedsiębiorstw, w wielu z nich jedną z podstawowych dziedzin staje się transport. Transport to istotny element łańcucha dostaw. Dekomponując go na drobniejsze elementy, można dostrzec ważną rolę odgrywaną poprzez pomniejsze elementy systemu. Analizując poszczególne elementy łańcucha procesu transportowego, dokonano dekompozycji. Pozwoliło to na określenie, jaką rolę odgrywa spedytor, co jest głównym celem artykułu.

Słowa kluczowe: logistyka, transport, spedycja, spedytor

Abstract: The operation of companies in economic reality is a constant attempt at looking for a balance of costs and revenues. Among the activities of logistics, one of the key roles is played by transportation. The article analyzes the potential benefits from monitoring systems. By analyzing the individual elements of the transport process chain, were decomposed. This allowed for identification as the roles fully forwarder, which is the main aim of the article.

Keywords: logistics, transportation, vehicle monitoring, telematics

Wstęp

Transport, obok często niedocenianej ochrony środowiska, jest istotnym elementem procesów logistycznych: zaopatrzenia, dystrybucji i eksploatacji. Funkcjonując niejako w tle pozwala na efektywne łączenie pozostałych elementów. Proces transportowy, we współczesnych uwarunkowaniach, w zasadzie byłby poważnie utrudniony, gdyby nie funkcjonowanie usług spedycyjnych. Procesy spedycyjne zawierają w swoim zakresie wszystkie czynności podejmowane dla zrealizowania usługi spedycyjnej, a w szczególności dostarczenia towaru od nadawcy do odbiorcy¹.

Spedycja w najprostszym rozumieniu uważana jest za pośrednictwo przewozowe, jednak jest to dość uproszczone ujęcie funkcji spedycyjnych. Spedycja to działalność mająca na celu organizowanie przewozu ładunków i wykonywanie wszystkich lub tylko części związanych z tym czynności. W ramach spedycji funkcjonuje pojęcie usługi spedycyjnej, czyli realizacji czynności przedsiębiorstwa spedycyjnego na rzecz innego z przedsiębiorców.² Usługa musi zawierać

¹ S. Niziński, J. Żurek, *Logistyka ogólna*, WKŁ, Warszawa 2011, s. 310-311.

² Tamże.

szczególne informacje. Są one określane w zleceniu spedycyjnym. Działalność może być wykonana jako: spedycja własna, spedycja w przedsiębiorstwie transportowym czy jako wyodrębnione przedsiębiorstwo, które zajmuje się zarobkowo i odpłatnie czynnościami przewozu ładunków na rzecz określonego zleceniodawcy. Spedycja składa się z wielu czynności rozłożonych w czasie, trudno więc mówić o statycznym charakterze działalności spedycyjnej.

Wspomnieć należy, że proces spedycyjny odznacza się określonymi cechami, którymi są: niezawodność, staranność i uniwersalność³. Cały proces transportowy nie mógłby zostać zrealizowany bez funkcji spedytora. Spedytor, czyli osoba zajmująca się działalnością spedycyjną, to osoba prawna lub fizyczna, której celem jest organizacja przemieszczania ładunków⁴. Spedytorów należy także łączyć ze znaczącym wpływem na poziom cenowy realizowanych usług, tym samym na cały rynek towarowy w zakresie finansowym. Głównym problemem badawczym jest określenie roli spedytora w procesie organizacji transportu, zwłaszcza obszarów jego wpływu na ostateczny kształt proponowanej usługi.

Elementy procesu spedycyjnego

Dążąc do kwantyfikacji procesu transportowego, działalność tę należy umiejscowić w systemie transportowym. Pomocne w tym celu jest sklasyfikowanie spedycji. Spedycję można klasyfikować według różnych kryteriów:

- ze względu na rodzaj i zasięg działalności usługowej: krajowa, międzynarodowa;
- ze względu na główną gałąź transportu zastosowaną do przesłania ładunków: portowo-morska, kolejowa, lotnicza, drogową i żeglugi śródlądowej;
- ze względu na miejsce siedziby spedytora (lub miejsce wykonywania czynności spedycyjnych): dworcowa, graniczna, portowa, wiejska, miejska, targowo-wystawowa;
- ze względu na fazę procesu transportowego: nadania, odbioru, przemieszczania;
- ze względu na złożoność procesu spedycyjnego: spedycja gałęziowa, spedycja intermodalna (multimodalna);
- ze względu na dostępność do nabycia usługi spedycyjnej: spedycja będąca usługą materialną, spedycja będąca świadczeniem nieodpłatnym.

Zakres działalności spedycyjnej jest ściśle powiązany z procesem spedycyjnym, który ze względu na swoją złożoność dzieli się na spedycję gałęziową i intermodalną. W spedycji gałęziowej występuje jeden rodzaj środka przewozowego oraz dokumentacja charakterystyczna dla każdej gałęzi transportu. Stąd też spedycja drogową, morską, lotniczą i żeglugi śródlądowej. Zaś spedycja intermodalna ma więcej niż jedną gałąź transportową. Występuje tu spedytora w postaci operatora transportu multimodalnego, który bierze odpowiedzialność za kompleksową, całkowitą obsługę przewozu ładunku, posiadającego jeden dokument przewozowy, mimo korzystania z różnych gałęzi transportu⁵.

³ Tamże, s. 313.

⁴ Tamże.

⁵ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 9.

Działalność spedycyjna obejmuje szereg czynności, które umownie dzieli się na: spedycję właściwą, czynności przemieszczania oraz dodatkowe. W spedycji właściwej przyjęte są takie czynności, jak: przyjmowanie zleceń spedycyjnych, doradztwo, wybór środka przewozu, zawieranie umów o przewóz, ubezpieczenie ładunku, sporządzenie dokumentacji, odbiór przesyłki od nadawcy, przygotowanie przesyłki do przewozu, nadanie przesyłki na środek przewozowy z potrzebną dokumentacją, odprawa celna, przekazanie ładunku odbiorcy. Do przemieszczania zaliczamy: dowóz, odwóz, przewóz, załadunek, wyładunek, przeładunek, a do dodatkowych czynności: składowanie przesyłki, podjęcie należności za dostarczoną przesyłkę, przeprowadzenie cesji praw do przesyłki i sprzedaż przesyłki⁶.

Elementy procesu spedycyjnego to:

- przedmiot przewozu (ładunek) - rodzaj, ilość, wymiary, właściwości;
- warunki, na jakich został zawarty kontrakt - gestia transportowa;
- sposób i droga przewozu oraz gałąź transportu;
- warunki stron - kontraktu dotyczące czasu i szybkości dostawy;
- koszt przewozu, niezbędnych dokumentów, itp.;
- ilość podmiotów zaangażowanych w proces spedycyjny i zakres świadczonych przez nich usług⁷.

Przebieg procesu spedycyjnego składa się z wielu czynności należących do różnych kategorii, tj.:

- przyjmowanie zleceń spedycyjnych,
- udzielanie porad związanych z przepisami dotyczącymi przewozu, spraw celnych,
- dobór środka transportu,
- zawieranie umów o przewóz (w imieniu własnym lub imieniu dającego zlecenie),
- regulowanie należności związanych z procesami spedycyjnymi,
- ubezpieczanie przesyłki (na zlecenie),
- sporządzanie instrukcji wysyłkowych,
- sporządzanie dokumentacji transportowej,
- przygotowanie przesyłki do przewozu,
- nadawanie przesyłki na środek transportu wraz z dokumentacją transportową,
- odbieranie przesyłki ze środka transportowego oraz właściwej dokumentacji,
- organizowanie odprawy celnej,
- przekazywanie przesyłki od odbiorcy⁸.

Można zauważyć, że realizacja spedycji składa się z wielu elementów. Procesowi towarzyszy także szereg czynności. Czynności organizacyjne wykonywane przed przewozem to:

⁶ Tamże, s. 7.

⁷ A. Salomon, *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*. Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, <http://akademor.webd.pl/program3.html>, wykład 2 [dostęp: 15.03.2014 r.].

⁸ A. Sikorski, *Transport i spedycja międzynarodowa w handlu zagranicznym*, ODDK, Gdańsk 2013, s.135-136.

- Doradztwo - dotyczyć może wszystkich lub niektórych czynności, takich jak opakowanie i zabezpieczenie ładunku, wybór sposobu przeładunku.
- Wiedza - potrzebna jest znajomość kosztów, taryf, systemów rabatowych i ich związków z wielkością i rodzajem przesyłki, środków przesyłki, środków transportu, ich wyposażenia i konstrukcji.
- Wybór środka transportu lub trasy przewozu. Konieczna jest znajomość właściwości poszczególnych gałęzi transportu, jak i przewoźników.
- Sporządzanie umów o przewóz.
- Organizacja procesu transportowego, opracowanie koncepcji przewozu, zlecenie własnym służbom lub firmom zewnętrznym zadań do realizacji, kontrolowanie poprawności ich realizacji.
- Ubezpieczenie ładunku.
- Organizacja prac ładunkowych - przygotowanie ładunków, oznakowanie przesyłki.
- Współpraca z różnymi przedsiębiorstwami i instytucjami.
- Sporządzanie dokumentów przewozowych.
- Udzielenie zleceń na wykonywanie kontroli ilości, jakości oraz innych usług, tj.: magazynowanie, przeładunek, odprawy celne.
- Negocjowanie wysokości stawek z przewoźnikami.
- Kontaktowanie się z uczestnikami procesu transportowego i handlowego. Spedytor informuje zleceniodawcę o możliwościach przewozowych, otrzymuje informację o odwołaniu towaru od producenta, informuje o postępach w realizacji zlecenia, brakujących dokumentach, uszkodzeniach.
- Zgłoszenie towaru do odprawy celnej.
- Zlecenie spedytorom-korespondentom w innych krajach obsługi wysyłanych do nich towarów.

Czynności spedycyjne wykonawcze realizowane przed przewozem to:

- Kompletowanie ładunku,
- Pakowanie, znakowanie, cechowanie,
- Składowanie przejściowe,
- Zabezpieczenie celne,
- Przekazanie ładunku przewoźnikowi,
- Przedstawienie ładunku do odprawy celnej,
- Czynności odbiorcze,
- Przygotowanie przeładunku,
- Przeładunek⁹.

Czynności spedycyjne przy wysyłaniu towaru to:

- sprawdzenie prawidłowości zlecenia, dostateczności danych i dokumentów potrzebnych do wysłania przesyłki odbiorcy oraz zawarcia odpowiednich umów, przewozu i udzielania wskazówek w tym zakresie zgodnie z przepisami,
- zamawianie potrzebnych środków przewozowych,

⁹ M. Stajniak, M. Hajdul, M. Foltynski, A. Krupa, *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008, s.169-170.

- sprawdzenie stanu przesyłki, jej masy, liczby sztuk i stanu opakowania, ocechowania i zaadresowania przesyłki oraz przyjęcie jej w celu nadania do przewozu,
- wypełnienie dokumentów przewozowych,
- sprawdzenie przydatności zamówionych środków przewozowych,
- przekazanie przesyłki przewoźnikowi,
- nadzór przy załadunku towaru i właściwym umieszczeniu w/na środka transportowym,
- zawarcie umowy przewozu,
- dokonanie na rachunek zleceniodawcy wpłat związanych z zawarciem umowy,
- podjęcie wtórnika listu przewozowego,
- przekazanie zleceniodawcy wszystkich dokumentów dotyczących wysłanej przesyłki,
- zaawizowanie odbiorcy (w razie potrzeby) o wysłaniu przesyłki na jego adres,
- zapewnienie (w razie potrzeby) dozoru nad przesyłką w czasie przewozu,
- czuwanie nad nadejściem przesyłki,
- zawiadomienie zleceniodawcy o nadejściu przesyłki i dokonanie dalszych czynności zgodnie z otrzymanymi zleceniami.

Czynności spedycyjne przy odbiorze towaru to:

- odebranie przesyłki z dokumentami na podstawie pełnomocnictwa otrzymanego od zleceniodawcy, sprawdzenie jej stanu, masy, liczby sztuk i zgodności z innymi danymi wskazanymi w dokumentach przewozowych lub handlowych oraz uiszczenie na rachunek zleceniodawcy należności ciężących na przesyłce;
- sporządzenie lub dopilnowanie ustalenia odpowiednich protokołów dotyczących szkody w razie jej powstania i niezwłoczne zawiadomienie o tym zleceniodawcy;
- załatwienie na rachunek zleceniodawcy innych czynności związanych z załadowaniem na środek dowozowy, dowozem, wyładowaniem i dostarczeniem przesyłki¹⁰.

Dokumenty branżowe

Bardzo ważnym aspektem w branży spedycyjnej są uregulowania prawne, między innymi formuły handlowe, konwencje, ustawy, umowy i regulaminy. Dokumenty te są podstawą wszelkich działań. Ich celem jest ustalenie pewnych reguł, zasad postępowania oraz praw obowiązujących osoby lub firmy.

Jednym z podstawowych i najważniejszych dokumentów związanych z umową spedycji krajowej, który reguluje prawa i obowiązki uczestników działalności transportowej i spedycyjnej, jest kodeks cywilny¹¹. Artykuły kodeksu cywilnego regulują działalność spedycyjną w sposób bardzo ogólny. Dlatego strony

¹⁰ A. Salomon, *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*. Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, <http://akademor.webd.pl/program3.html>, wykład 2 [dostęp: 15.03.2014 r.].

¹¹ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 96.

mogą się powołać także na Ogólne Polskie Warunki Spedycyjne będące zbiorem norm regulujących prawa i obowiązki stron umowy spedycji. Mają one charakter fakultatywny. Poza przepisami ogólnymi OPWS regulują kwestie związane z: ofertami, umową spedycji, zleceniem spedycyjnym, wykonywaniem zlecenia, ubezpieczeniem, składowaniem, przeszkodami w wykonywaniu czynności spedycyjnych, wynagrodzeniem spedytora i zwrotem poniesionych kosztów, odpowiedzialnością spedytora, ograniczeniem i wyłączeniem odpowiedzialności, reklamacjami, prawem zastawu i zatrzymania, przedawnieniem oraz rozstrzygnięciem sporów¹².

Drugą bardzo ważną umową handlową jest INCOTERMS 2000. Jest najważniejszym i najczęściej stosowanym dokumentem określającym reguły handlowe obowiązujące w handlu zagranicznym. Opracowany został przez Międzynarodową Izbę Handlową w 1936 roku. Zawarte w nim reguły i zasady są związane z odpowiedzialnością oraz obowiązkami wynikającymi z ponoszonych kosztów w związku z przemieszczaniem ładunku. INCOTERMS określa wzajemne relacje pomiędzy uczestnikami procesu transportowego, w tym podział ponoszonych przez nich kosztów¹³.

Dokumentem określającym i regulującym prawa i obowiązki stron umowy transportowej jest Prawo przewozowe, ustawa z dnia 15 listopada 1984 roku. Ta ustawa reguluje zagadnienia związane z przewozem osób i mienia, który wykonywany jest odpłatnie z wyjątkiem transportu morskiego, lotniczego i konnego. Obowiązuje ona także w transporcie międzynarodowym w przypadku, gdy umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej. Drugą ustawą, która trzeba wymienić, jest ustawa o czasie pracy kierowców z dnia 16 kwietnia 2004 roku¹⁴. Kolejna ustawa z dnia 6 września 2001 roku określa zasady podejmowania i wykonania krajowego i międzynarodowego transportu drogowego. Precyzuje również wymagania i kwalifikacje, jakie powinien spełniać każdy kierowca, wykonujący przewozy drogowe¹⁵.

W aspekcie międzynarodowych przewozów istotne są konwencje wiedeńskie, które zostały sporządzone w Wiedniu w listopadzie 1968 roku. Zalicza się do nich: Konwencję o ruchu drogowym, Konwencję o znakach i sygnałach drogowych oraz Konwencję TIR (związaną z międzynarodowym przewozem towarów transportem drogowym), Konwencję CMR (regulującą zasady oraz prawa dotyczące drogowego przewozu międzynarodowego oraz odpowiedzialności przewoźnika za transportowany ładunek), Konwencję ADR (dotyczącą warunków przewozu materiałów niebezpiecznych), Konwencję AETR i Konwencję ATP (regulującą zagadnienia przewozu łatwo psujących się artykułów żywnościowych środkami transportu)¹⁶.

Szczególne znaczenie, zwłaszcza na szczeblu krajowym, mają umowy dwustronne zawierane pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a ministrami państwa, z którymi zostały one podpisane. Strony umowy tworzą Komisję Mie-

¹² M. Stajniak, M. Hajdul, M. Foltyński, A. Krupa, *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008, s.195.

¹³ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s.100.

¹⁴ Tamże, s.102.

¹⁵ M. Stajniak, M. Hajdul, M. Foltyński, A. Krupa, *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008, s. 224.

¹⁶ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 96-120.

szaną w celu realizacji jej postanowień. Na swoich spotkaniach, które są ustalane na wniosek jednej ze stron umowy, informują się wzajemnie o osiągniętych celach, trudnościach i znojach w wykonywaniu przewozów, zmian przepisów oraz aktów prawnych¹⁷.

W realizacji przepływów towarów pomiędzy podmiotami gospodarczymi istotna jest także umowa spedycji, która najczęściej występuje jako zlecenie spedycyjne. Jest dokumentem regulującym prawa i obowiązki stron ją podpisujących¹⁸. Stronami umowy jest spedytor i zleceniodawca. Zlecenie spedycyjne jest dokumentem, na podstawie którego spedytor wykonuje zleczone mu czynności. Zlecenie powinno określać zakres powierzonej mu usługi, rodzaj i właściwości przesyłki, znak i numer poszczególnych sztuk, liczbę, ciężar, wymiary towaru oraz dokumenty potrzebne do prawidłowego wykonania zlecenia. Zawarcie umowy spedycji następuje w momencie wpłynięcia do spedytora zlecenia spedycyjnego. Spedytor może odmówić przyjęcia zlecenia, o czym powinien natychmiast zawiadomić zleceniodawcę.

Kolejnymi ważnymi dokumentami są:

- zaświadczenie spedytorskie,
- instrukcja wysyłkowa,
- routing order,
- specyfikacje towarowe.

W transporcie samochodowym obowiązującym dokumentem jest Międzynarodowy List Przewozowy CMR. Potwierdza on fakt zawarcia umowy o przewóz. Przewoźnik ma obowiązek dostarczenie przesyłki wymienionemu w liście odbiorcy w określonym miejscu i czasie. Drugim dokumentem jest karnet TIR. Dokument wprowadzony w myśl postanowień Konwencji Celnej TIR. Spełnia on podwójną funkcję: jest dokumentem celnym (forma zgłoszenia celnego) oraz gwarancyjnym. W Polsce karnety TIR wydawane są wyłącznie przez Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych w Polsce, które po spełnieniu warunków określonych w Konwencji TIR w Załączniku 9 część I zostało upoważnione przez właściwe władze w Polsce do wydawania karnetów TIR i poręczania w systemie TIR. Osobą uprawnioną do posługiwania się karnetem TIR jest jego posiadacz¹⁹.

Spedytor jako element spajający proces spedycyjny

Spedytor może realizować i uczestniczyć w procesie spedycyjnym w wymiarze krajowym lub międzynarodowym. Spedycja międzynarodowa jest rozszerzeniem spedycji krajowej²⁰. Spedycja w każdym wymiarze jest usługą, w ramach której w oparciu o unormowania prawne oraz z wykorzystaniem infrastruktury stacjonarnej, systemów informatycznych lub telekomunikacyjnych oraz środków transportu dochodzi do organizacji i przesyłu towarów. Spedytor zdaje się być zatem elementem integrującym, który spaja proces spedycyjny. Wyko-

¹⁷ M. Stajniak, M. Hajdul, M. Foltyński, A. Krupa, *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008, s. 224.

¹⁸ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 81.

¹⁹ http://tir.zmpd.pl/strona.php?str_id=89 [dostęp: 20.03.2014 r.]

²⁰ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 22.

rzystanie narzędzi do realizacji wymienionych wyżej czynności, optymalizuje proces spedycyjny. Spedytor występuje więc wobec zleceniodawcy dysponującego towarem w roli usługodawcy, oferując swój potencjał organizacyjny dla sprawnego zorganizowania procesu transportu ładunku²¹.

W trakcie realizacji czynności spedytorskich, spedytor musi się zmierzyć z szeregiem realnych zagrożeń. Wpływają one na ryzyko dostarczenia ładunku oraz na opłacalność procesu spedycyjnego oraz transportowego. Jednym z zagrożeń są opłaty za korzystanie z dróg, których dokonuje się za pośrednictwem ViaToll. Płatne odcinki oraz stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura drogowa wpływają znacznie na koszt oraz czas wykonywanych usług. Korzystanie z dróg innych niż autostrady lub odcinki płatne jest karalne, gdy naciski na osie pojazdu wykluczają z poruszania się po takich drogach. Objeżdżanie znacznie wydłuża podróż, a co za tym idzie efektywny czas pracy kierowcy ulega skróceniu. Drogi gorszej kategorii powodują większe zużycie paliwa, dodatkowo wzrasta także ryzyko wypadku na węższych odcinkach. Wspomnieć także wypada o niższej średniej prędkości. Nie można zapomnieć o stale rosnących kosztach paliwa. Przy dynamicznych zmianach jest to kolejne ryzyko do uwzględnienia.

Spedytor w swojej działalności musi uwzględniać kwestie ekologiczne, które mogą stanąć na przeszkodzie realizacji usługi. W niektórych państwach występuje zakaz poruszania się pojazdów nie spełniających odpowiedniej normy czystości spalin. Coraz więcej pojawia się także zielonych stref w dużych miastach Europy, gdzie w ten sposób ogranicza się ruch pojazdów osobowych, jak i ciężarowych. Utrudnieniem, które należy wziąć pod uwagę, są również dni wolne. Ograniczenia czasowe w ruchu pojazdów ciężarowych występują zarówno w Polsce, jak i w Europie. Niestety nie wszystkie państwa obchodzą w danym dniu święto, czyli dzień wolny od pracy lub też nie wszędzie są one celebrowane. Różnice kulturowe i językowe warunkują dni wolne od pracy, a co za tym idzie zakaz poruszania się samochodów ciężarowych nawet na autostradach.

W specyfice spedycji międzynarodowej należy uwzględniać kwestie ogumienia. Wiele europejskich krajów wprowadziło bezwzględny nakaz używania opon zimowych, za których brak grożą kary. Poważnym problemem jest nielegalna kontrabanda rzeczy, towarów, a także imigrantów. Zdarza się, że zaniepokojeni kierowcy zgłaszają spedytorom problemy niemożności wejścia do bazy załadunkowej i nadzorowanie załadunku, brak możliwości sprawdzenia i przeliczenia towaru. Często te podejrzania okazują się być słuszne. Najczęściej nielegalnie przewożone są wyroby tytoniowe i spirytusowe, ale i coraz częściej są to narkotyki.

Zdarza się także problem utraty paliwa. Łączy się z tym dodatkowo kłopot, że w trakcie kradzieży paliwa może dojść do skażenia gleby w okolicach zbiornika. Jeżeli patrol policji lub inspekcji drogowej, głównie na zachodzie Europy, spostrzeże plamy ropy naftowej na ziemi, może uznać, że doszło do skażenia środowiska. Kierowca otrzymuje mandat i właściciel firmy transportowej także, ale znacznie większy, bo w wysokości kilku tysięcy euro w zależności od ilości paliwa mogącego skazić teren. Różnego rodzaju zabezpieczenia, blokady, kłódki przy korku wlewu paliwa mogą przynieść skutek odwrotny. Złodziej nie

²¹ A. Salomon, *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*. Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, <http://akademor.webd.pl/program3.html>, wykład 1 [dostęp: 29.03.2014 r.].

mając szansę na otwarcie zbiornika celowo może go uszkodzić i spowodować wyciek paliwa ze zbiorników, narażając firmę transportową na problemy finansowe i spore sankcje prawne.

Zdarza się, że problemów może przysporzyć dodatek AdBlue. Często głównie przy starszych autach reduktor emisji tlenków azotu AdBlue jest bardziej konsumowany przez silnik niż w nowych. Dlatego też kierowcy często pojemnik z AdBlue zamykają w przestrzeni ładunkowej, co naraża auta na niepotrzebny postój. Zdarza się jednak, że kierowcy przewożą ze sobą pojemniki z tą cieczą. Wtedy to kontrolujący pojazd na granicy pobiera próbkę płynu wysyłając ją do laboratorium celem wyjaśnienia, co znajduje się w pojemniku.

Kilka z przedstawionych przykładów ilustruje wyraźnie, że podstawowa wiedza kwalifikowanego spedytora powinna dotyczyć przepisów prawnych i umów oraz porozumień z wielu dziedzin: spedycji, transportu, towaroznawstwa, prawa zwyczajów handlowych, taryf, znajomości języków obcych, polityki transportowej, geografii transportu, ekologii. Niezbędne jest umiejętnie podejmowanie decyzji i inicjatywa. Oprócz oczywistych zdolności organizatorskich konieczne są zdolności negocjacyjne oraz umiejętność oceny ryzyka.

Miejsce spedytora w procesie transportowym

Spedytor jest specjalistą i potrafi odpowiednio zorganizować obsługę transportową, a także rozwiązywać problemy, które często się pojawiają w toku, co prezentuje odpowiednia efektywność działań. Jest koordynatorem i organizatorem procesu transportowego. Odpowiednia organizacja procesu przewozowego polega na wykonaniu przez uczestników procesu czynności w ustalonej kolejności i w odpowiedni sposób²². Spedytor również występuje jako doradca procesów transportowych obsługując różne gałęzie transportu, przy założeniu, że znajdzie optymalne rozwiązanie dla swojego klienta. Odpowiednia organizacja procesu transportowego to stan, w którym wykonywanie wszystkich czynności spedycyjnych przez poszczególnych uczestników tego procesu odbywa się w ustalonej kolejności, w określony sposób i we wzajemnym powiązaniu ze sobą. Efektem tych działań powinna być odpowiednia jakość usługi po możliwie niskich kosztach²³.

Procesem transportowym nazywamy ciąg kolejno następujących elementów składowych: czynności przemieszczania, administracyjne, prawne, finansowe i organizacyjne oraz gospodarcze (przygotowanie ładunku do przewozu, kompletowanie, składowanie i inne). Do podstawowych czynności występujących w procesie transportowym zalicza się wszelkie czynności organizacyjne przed przewozem, wykonawcze przed przewozem, w trakcie i po przewozie²⁴. Spedytor jest „głową” w procesie transportowym, gdyż zna warunki panujące na rynku transportowym, wymagania zleceniodawcy i potrzeby ładunku. Projektuje on konstrukcję w postaci indywidualnego procesu transportowego, a następnie sprawuje nadzór nad jej realizacją przez inne wyspecjalizowane podmioty. To on

²² R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 16.

²³ M. Stajniak, M. Hajdul, M. Foltiński, A. Krupa, *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008, s. 168-170.

²⁴ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009, s. 16.

koordynuje, zarządza i współpracuje z firmami, które są zaangażowane w przewóz ładunku. Spedytorzy mogą też pełnić różne funkcje organizacyjne i koordynacyjne. Do organizatorskich funkcji spedytora zaliczamy:

1. Funkcję doradczą i nadzorczą – wybór konwojenta, środka transportu, drogi transportu, zawieranie umów, koordynacja i synchronizacja kolejnych faz przemieszczania towarów.
2. Funkcję transportową – przeprowadzenie czynności przewozowych lub konwojowania przesyłek.
3. Funkcję magazynową – doradztwo w sprawie doboru magazynów, przeprowadzenie magazynowania, zarządzanie magazynowanymi zasobami.
4. Funkcję konsolidacyjną i dekonsolidacyjną – gromadzenie, łączenie i dzielenie przesyłek, formowanie oraz kompletowanie przesyłek.
5. Funkcję przeładunkową – organizowanie, przeprowadzanie przeładunków towarów.
6. Funkcję manipulacyjną – przejęcie towarów, manipulacje transportowe, przemianowanie towarów: przepakowanie, oznakowanie, czyszczenie, suszenie, ważenie, mierzenie i usuwanie znaków produkcji.
7. Funkcję ubezpieczeniową – załatwianie niezbędnych ubezpieczeń przesyłek.
8. Funkcję inkasowania – pobieranie opłat, rozliczanie usług.
9. Funkcję działań celnych – przeprowadzanie odpraw celnych.
10. Funkcję powierniczą – realizacja specjalnych usług jako powiernik między sprzedającym (nadawcą) a kupującym (odbiorcą).
11. Funkcję dokumentacyjną – sporządzanie, wystawianie i kontrola niezbędnych dokumentów przewozowych.
12. Funkcję wykonawczą – samodzielne przeprowadzanie operacji transportowych, przeładunkowych i innych.
13. Funkcję bankową – jeśli spedytor sam wykląda w imieniu swego zleceniodawcy środki pieniężne na pokrycie należności obciążających ładunek lub z tytułu zapłaty za usługi podwykonawców procesu przewozowego²⁵.

Podsumowanie

Spedycja jest niewątpliwie skomplikowaną działalnością łączącą w sobie szereg elementów z zakresu różnych dziedzin wiedzy. Wykazano rozmiar problematyki, jak i wielofunkcyjność spedytora. Wykazano funkcję spajającą oraz funkcje organizacyjne. Było to celem prowadzonych analiz. Mając taki obraz, można stwierdzić, jak istotny wpływ na działalność przedsiębiorstwa spedycyjnego ma spedytor, w tym także na całą gałąź transportu. Brak spedytora w łańcuchu dostaw mógłby zakłócić lub nawet uniemożliwić realizację dostawy towaru. Spedytor wpływa zdecydowanie na ekonomię łańcucha dostaw.

Bibliografia

<http://tir.zmpd.pl/>, dostęp 23.04. 2014.

<http://transportowo24.com.pl/kim-jest-spedytor/> dostęp 23.04. 2014.

²⁵ <http://transportowo24.com.pl/kim-jest-spedytor/> [dostęp: 15.04.2014 r.]

- <http://www.carsontheweb.pl/> dostęp 15.05. 2014.
- <http://www.logforum.net/> dostęp 11.04. 2014.
- Januła E., Truś T., Gutowska Ż., *Spedycja*, Difin, Warszawa 2011.
- Kacperczyk R., *Transport i spedycja. Część 1. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009.
- Kacperczyk R., *Transport i spedycja. Część 2. Spedycja*, Difin, Warszawa 2009.
- Kispierska-Maróń D., Krzyżaniak S. (red.), *Logistyka*, Biblioteka Logistyka, Poznań 2009.
- Neider J., *Transport międzynarodowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
- Niziński S., Żurek J., *Logistyka ogólna*, WKŁ, Warszawa 2011.
- Rydzkowski W., Wojewódzka-Król K. (red.), *Transport*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Salomon A., *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*, Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, <http://akademor.webd.pl/program3.html>, wykład 1-3.
- Sikorski A., *Transport i spedycja międzynarodowa w handlu zagranicznym*, ODDK, Gdańsk 2013.
- Stajniak M., Hajdul M., Foltyński M., Krupa A., *Transport i spedycja*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008.